

Gombocz István emlékülés

Halálának 10. évfordulóján a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Könyv- és Könyvtártörténeti Bizottsága és az Országos Széchényi Könyvtár 1983. november 24-én emlékülést rendezett a nemzetközileg is elismert, kiváló könyvtáros emlékének tiszteletére.

Az OSZK dísztermében gyűltek össze pályatársai, barátai, tisztelői, s a könyvtáros szakma képviselői, hogy felidézzék annak az embernek alakját, aki ugyan nem könyvtárosnak készült, de a kényszerítő körülmények hatására azzá válva, e pályán is hiven szolgálta élete vezérlő eszméjét: a népek közötti barátságot és együttműködést. A nemzetközi jogásznak indult, nyelveket kiválóan beszélő Gombocz István diplomata pályáról került 1952-ben az Országos Széchényi Könyvtárba, ahol néhány év múlva már a nemzetközi csereszolgálat vezetője lett.

Folytatva előde, Maller Sándor munkáját, ő építette ki a nemzeti könyvtár cserekapcsolatait, munkássága révén vált e szolgálat országos csereközponttá. Ebben a munkakörben találta meg Gombocz István azt a tevékenységet, amely eredeti törekvéseivel leginkább összhangban állt. A nemzetközi kiadványcsere a hidegháborús légkör elmúltával alkalmas eszköznek bizonyult az ország- és ideológiai határokon túli kapcsolatok újraindítására, a könyvtárak és más kulturális intézmények közötti információcserére. Jelentős állomásai voltak ennek a munkának az európai kiadványcsere szakértőinek első találkozója Budapesten 1960-ban, majd másodízben 1972-ben, Bécsben. Mindkét konferencia előkészítésében és szervezésében Gombocz Istváné a fő érdem, aki ezekben az években már jelentős mértékben kivette részét a hazai Unesco-munkából, és vezető tisztséget töltött be az IFLA-ban. (1965-től az IFLA Nemzetközi Kiadványcsere Bizottságának titkára, 1969-től haláláig elnöke volt.) Röviddel halála előtt írta *A tájékoztatás szabad áramlása és a nemzetközi csere* című és az 1973–1974 évekre szóló Unesco programról: „A központi gondolat abban foglalható össze, hogy az ismeretek hordozói (könyv, film, lemez, rádióhullám stb.), továbbá a tudományos és művészeti alkotások szabad áramlása elől minden akadályt lehetőleg el kell hárítani.”

E gondolat jegyében, az eszmék és információk szabad áramlása érdekében dolgozott, írt, szervezett fáradhatatlanul Gombocz István, akinek korai halála mind itthon, mind külföldön fájdalmas visszhangot váltott ki. Az IFLA 1973-as, Grenoble-i közgyűlésén *dr. Guy A. Marco*, a Kent State University (Kent, Ohio, USA) könyvtártudományi fakultásának dékánja, akinek az 1972-es budapesti IFLA-közgyűlésen személyesen is volt alkalma megismerkednie Gombocz Istvánnal, ösztöndíjat ajánlott fel az elhunyt magyar könyvtáros emlékének továbbörökítésére. A Gombocz István ösz-

töndíjat minden évben az a magyarországi könyvtáros nyerheti el, akit a pályázók közül a Magyar Könyvtárosok Egyesülete erre kiválaszt. Az ösztöndíjas egy évig a kenti egyetem könyvtártudományi tanszékén folytathat tanulmányokat és szerezhethet egyetemi diplomát vagy posztgraduális végzettséget.

Az emlékülésen *Haraszthy Gyulának*, az OSZK ny. főosztályvezetőjének előadása rajzolta fel Gombocz István pályaképét, majd *Maller Sándor*, a Magyar Unesco Bizottság ny. főtitkára idézte fel a kolléga és a jó barát alakját. Felolvasták *A. Robert Rogers* professzornak, a kenti egyetem könyvtártudományi tanszéke jelenlegi dékánjának levelét a Gombocz István ösztöndíj tiz évéről, végül sor került a jelenlévő Gombocz István ösztöndíjasok bemutatkozására.

Kovács Ilona, az OSZK osztályvezetője, az első ösztöndíjas beszélt arról a meghatározó élményről, amely az új dimenziókba, a jövő évtizedeibe való bepillantást tette számukra lehetővé. „Arra a jövőre – mondotta – ahol a technika, az eszköz lenyűgöző segítőtárs, képességeinket felszabadító, megtöbbszöröző erő. Ezt, az akkor itthon még csak felsejlő perspektívát az ösztöndíjas valóságként élhette át és törvényeit közvetlen közlő ismerhette meg.” Nem véletlen, hogy szinte valamennyi ösztöndíjas az új könyvtári technika, a számítógépesítés adta lehetőségeket tanulmányozta első sorban. Erről beszéltek a további felszólalók, ösztöndíjas tanulmányi éveik sorrendjében: *Szántó Péter*, az OMIKK osztályvezetője, *Rónai Tamás*, az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetőhelyettese, *Hegedűs Péter*, a Közgazdasági Egyetem Könyvtárának osztályvezetője, *Kiss Árpád*, a Földtani Intézet Könyvtárának vezetője, *Stiegrád Gábor*, az OMIKK osztályvezetőhelyettese, *Pálvölgyi Mihály*, a Szombathelyi Tanárképző Főiskola adjunktusa. (Szabó Sándor, az Agroinform csoportvezetője külföldi kiküldetése miatt nem vehetett részt az emlékülésen. Jelenleg a tizedik ösztöndíjas, Gombocz István fia, ifj. Gombocz István folytatja tanulmányait a kenti egyetemen.)

A volt ösztöndíjasok bemutatkozása jó alkalom volt annak bizonyosságára, hogy a hazai könyvtári életnek máris számos kiváló és vezető szakembere tudásának, tapasztalatainak megalapozásában milyen sokat köszönhet a Gombocz István ösztöndíjnak. Bár ezek a tapasztalatok – amint az ösztöndíjasok hangsúlyozták – technikai lemaradottságunk miatt nem is ültethetők át azonnal a hazai talajba, számos olyan módszertani tanulással szolgálnak, amelyek itthon is hasznosak és bevezethetők.

Az emlékülés résztvevői végül megtekintették azt a kiállítást, amely Gombocz István életútját és a Gombocz István ösztöndíj dokumentumait mutatta be.

Somkuti Gabriella
(OSZK)